

ПИТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПОГЛЯД КОНСТИТУЦІОНАЛІСТА *

Інтеграційні процеси на Європейському континенті, незважаючи на всі складнощі об'єднуваних процесів, продовжують набирати обертів. Зрозуміло, що за таких умов європейське право, чи, точніше кажучи, право Європейського Союзу, поступово займає домінуюче місце в сегменті публічно-правового регулювання в країнах-членах цього міждержавного об'єднання. Однак, це не означає, що національне конституційне право повністю втрачає свої традиційні позиції у правовій системі. Навпаки, його роль теж поступово зростає при суттєвій зміні акцентів у функціональному спрямуванні наявних у його арсеналі правових регуляторів. Відтепер, перебуваючи у «режимі співіснування» з європейським правом, національне конституційне право стає вагомим механізмом охорони принципів європейського конституціоналізму, особливо тих із них, які є необхідно аксіологічно складовою національної державності, а саме народовладдя, республіканізму, державного суверенітету тощо. Фактично мова йде про нові виклики, що постають перед наукою конституційного права, якій доводиться в пришвидшеному ритмі опановувати нову дійсність єдиного правового європейського простору. Наскільки непростим, а інколи і драматичним є цей процес, може засвідчити референдарна практика ратифікації Маастрихтської та інших визначальних європейських угод, баталії в органах конституційної юрисдикції з означеного питання тощо.

У читача може виникнути запитання – наскільки актуальною є проблематика конституційно-правового забезпечення європейської міждержавної інтеграції для вітчизняної публічно-правової науки та практики? Адже ми звикли до того, що головним завданням монографічних досліджень є фактичне обслуговування розвитку законодавства (для цього достатньо проаналізувати тематику дисертацій з конституційного права та ті зауваження, що лунають з приводу неможливості аналізу того чи іншого конституційного питання через дефініційну чи іншу невідповідність чинним нормативно-правовим актам). Вважаємо, що саме цей напрям наукових досліджень цілком відповідає потребам часу з багатьох причин.

Перша з них, та, що фактично лежить на поверхні, це заповнення прогалин у публічно-правовій компаративістиці. Адже цілком природним є науковий інтерес до значення фактору та впливу феномена європейської інтеграції на конституційний розвиток наших найближчих сусідів. По-друге, як абсолютно слушно зазначав академік права Ю.М. Тодика, справжня наука повинна активно виконувати прогностичну функцію. Як вже зазначалось, на сьогодні наукове прогнозування на жаль досить часто не виходить за концептуальні межі вітчизняної системи конституційного законодавства. Як би то не було, але інтеграційні процеси вже

© БАРАБАШ Юрій Григорович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного права України Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

* Волошин Ю.О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти: монографія / За ред. М.О. Баймуратова. – К.: Логос, 2010. – 428 с.

почали об'єктивно даватися взнаки при визначенні пріоритетів розвитку української державності. При цьому, мова йде не тільки про входження до європейської спільноти. Третя причина, це необхідність системного оновлення теоретико-методологічної бази науки конституційного права. Категоріальний апарат інколи застосовується без урахування тих реалій, які існують в сучасній європейській конституційній теорії та практиці.

Вважаємо, що всі ці завдання були поставлені та успішно вирішені в монографії Ю.О. Волошина «Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти». Серед інших визначальних рис рецензованої роботи слід особливо виділити досить оригінальну архітектуру монографічного дослідження. Робота складається з п'яти розділів, присвячених онтології такої категорії, як «інтеграція» та її родових складових «європейська міждержавна інтеграція» та «правова інтеграція»; методологічному інструментарію дослідження проблематики правового забезпечення міждержавної інтеграції; впливу на сучасний конституціоналізм глобалізаційних та інтеграційних процесів; співвідношенню міжнародного правопорядку з європейським та національними правопорядками; розвитку доктрини державного суверенітету в умовах європейської міждержавної інтеграції.

Іншою позитивною рисою монографії Ю.О. Волошина є значна бібліографія, яка включає в себе не тільки вітчизняні філософські, політологічні, теоретико-правові та конституційні наукові джерела, але й доробок англійських, іспанських, німецьких, грецьких, французьких та російських конституціоналістів. Це дозволило автору уникнути замкнутості суто національного наукового дискурсу та збагатити вітчизняну науку глибоким аналізом нових доктринальних підходів, що існують в європейській науці.

Наступною вагомою перевагою рецензованої роботи є новизна висновків, до яких доходить Ю.О. Волошин, та їх значущість для подальших наукових розробок в галузі правового забезпечення інтеграційних процесів. До таких висновків можна, зокрема, віднести думку автора щодо двох аспектів державного суверенітету. На думку Ю.О. Волошина, «у понятті суверенітету важливо виділяти два аспекти – формально-юридичний та фактичний». «Перший необхідно розглядати як своєрідну політико-правову форму державного суверенітету, як явище, а другий – як його матеріальний зміст. Використання такого підходу, коли державний суверенітет розглядається диференційовано, дає змогу уникнути суперечливих суджень». (Разом з тим, хотілось би побажати автору більшої сміливості у критичному аналізі окремих підходів досліджуваної проблематики, що дасть змогу більш чітко виокремити його власний підхід до вирішення тієї чи іншої проблеми «інтеграційного права»).

Загалом же книга Ю.О. Волошина є вагомим внеском не тільки у науку конституційного права, але й у порівняльне правознавство та теорію міжнародного права. Багатий емпіричний та теоретичний матеріал, зібраний та проаналізований у монографії, стане в нагоді, як при проведенні подальших правових та політологічних досліджень, а також дасть змогу виробити найбільш оптимальні підходи для законодавчого врегулювання інтеграційних процесів. Можна говорити про суттєвий внесок автора у запровадження раніше його науковим наставником, професором М.О. Баймуратовим інтеграційний напрям у конституційно-правових дослідженнях. Вважаємо за можливе, рекомендувати науковцям та практикам мати рецензовану книгу на власних полицях.